

Kirjallisuutta

Nykysuomen sanakirjan I osa ilmestynyt

On sanottu, että nyt jo vähän enempään kuin puoleen väliin ehtinyttä vuosisataamme suomen kielen kehityksen ja tutkimuksen historiassa voidaan nimittää sanakirjojen vuosisadaksi. Määrätietoisesti on ponnisteltu sekä suomen kielen että sen sukukielten sanavarojen kokoamiseksi, on laadittu suuria sanakirjasuunnitelmia ja niitä tarmokkaasti toteutettu. Näistä suunnitelmista käytännöllisen kielenviljelyn kannalta merkittävin on Nykysuomen sanakirja, kaikkiaan 6-osaiseksi hahmoteltu suurteos, jonka I osa tuli julki-suuteen joulukuussa 1951.

Siinä esittelytilaisuudessa, jonka kustannusliike Werner Söderström Osakeyhtiö järjesti teoksen ilmestymisen johdosta, lausuttiin jo yleisluonteisia arviointeja kirjakielemme uuden sanakirjan merkityksestä. Teoksen ilmestymistä pidettiin vuosisataistahtumana kielellemme kehityksen historiassa, ja jo yksin sen työn runsauden perusteella, minkä hankkeen edistyminen nykyiseen vaiheeseensa on vaatinut, sanontaa voidaan pitää oikeaan osuneena. Ensimmäiset ajatukset tällaisen sanakirjan välttämättömyydestä esitettiin yli puolen vuosisataa sitten, mutta käytännöllisiin toimiin voitiin ryhtyä vasta kolmea vuosikymmentä myöhemmin. Marraskuun 17. p:nä 1927 eduskunta kansanedustaja ANTTI KUKKOSEN ym. ehdotuksesta antoi hallitukselle kehotuksen suomen kirja- ja sivistyskielen kantasanakirjan aikaansaamiseksi. Aloitteen mukaan teoksen tulisi sisältää kaikki nykyisessä suomen kirja- ja sivistyskielessä käytetyt ja käytettäväksi hyväksyttävät sanat tarpeen mukaan määriteltävinä ja selitettyinä. Seuraavan vuoden tammikuun alussa antoivat professori YRJÖ WICMANN ja tohtorit E. A. TUNKELO ja KNUT CANNELIN opetusministeriön pyynnöstä lausunnon suunnitellusta sanakirjasta. Lausunto, joka on julkaistuna Virittäjässä 1928 ss. 354—365, määrittelee varsin yksityiskohtaisesti sanakirjan tehtävän ja toimitusperiaatteet. Komitea myös ehdotti, että hankkeen käytännöllinen toteuttaminen jätettäisiin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran huoleksi, sillä seuralla oli jo kerättynä alun toistasataatuhatta lippua käsittävä aineskokoelma tällaista sanakirjaa varten ja sen mahdollisuudet työstä selviytymiseen olivat muutenkin paremmat kuin jonkin viraston. Näin myös tapahtui, ja huhtikuussa samana vuonna

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura johtokuntansa esityksestä valitsi sanakirjatyötä varten erityisen neuvottelukunnan, jonka puheenjohtajaksi tuli prof. E. A. Tunkelo ja jäseniksi professorit JALO KALIMA, OIVA TALLGREN (TUULIO) ja V. TARKIAINEN. Viimeksi mainitun tilalle valittiin v. 1940 prof. MARTTI RAPOLA. V:sta 1939 neuvottelukunnan puheenjohtajana on ollut prof. E. A. SAARIMAA ja jäsenenä prof. Jalo Kalima ja tri LAURI HAKULINEN.

Sanakirjan päätoimittajaksi työtä alulle pantaessa valittiin tohtori, myöhempi professori MARTTI AIRILA. Niinä kymmenenä vuotena, jotka hän oli työn johdossa, suoritettiin jo melkein kokonaisuudessaan sen sana-aineiston keruu, johon artikkelien kirjoittaminen on perustunut, ja kiteytettiin artikkelityön kaikki pääperiaatteet. Kehitystä voidaan seurata vv. 1933 ja 1935 julkaistuista näytevihkoista, joista v:n 1935 vihko on yksin prof. Airilan kirjoittama. V:n 1939 alussa tuli päätoimittajaksi maisteri, myöh. tohtori MATTI SADENIEMI, jonka johtamana työtä on sen jälkeen suoritettu. Alkuaikoina kuuluivat sanakirjan toimituskuntaan päätoimittajan lisäksi maisterit EINO NIVANKA, HANNES PUKKI, AHTI RYTKÖNEN, ESTER SOINI ja EINO SUOVA sekä tohtori, myöhempi professori AARNI PENTTILÄ. Kaikki he olivat mukana aineksenkeruussa ja perustavassa artikkelienmuotoilutyössä sekä kirjoittivat myös varsinaisia artikkeleja. Pääasiallisesti heidän toimestaan syntyi n. 4 milj. sanamuistiinpanoa käsittävä sana-arkisto, joka jo tähän mennessä on ollut tutkijoillekin merkittävänä tiedonlähteenä. Nyt ilmestyneen Nykysuomen sanakirjan I osan käsikirjoitus on laadittu vv. 1939—41, osaksi aikaisemman käsikirjoituksen pohjalta. Viivyttämällä sen julkituloa on haluttu lyhentää eri osien ilmestymisen väliaikaa. Artikkelit ovat seuraavien toimittajien kirjoittamia: ARVO T. INKILÄ, ILMARI KOHTAMÄKI, T. O. KOILO, REINO PELTOLA, MATTI SADENIEMI, HANNES TEPPÖ, VIILJO TERVONEN ja JOUKO VESIKANSA. Urakkatyönä ovat artikkeleita lisäksi laatineet professorit M. Airila ja Aarni Penttilä sekä maisteri MARTTI SARASTE. Julkaisuvaiheessa ovat tekstin tarkastaneet ja sitä osittain korjanneet päätoimittajan lisäksi toimittajat ARVO KEINONEN, HANNES TEPPÖ ja Jouko Vesikansa.

On luonnollista, että sanakirjaan otettavien sanojen valinta on täytynyt suorittaa ennakolta harkittujen ja vahvistettujen periaatteiden mukaan. Tässä suhteessa on noudatettu, kuten teoksen päätoimittaja alkusanoissa lausuu, professorien Yrjö Wichmannin, E. A. Tunkelon ja Knut Cannelinin lausunnossa esitettyjä ohjeita. Yhdyssanojen muodostus on kielessämme siksi vapaata, ettei ole käynyt päinsä ottaa hakusanoiksi läheskään kaikkia kielessä tavattavia, lauseyhteydessään ehkä hyvinkin luonteivia, mutta silti enemmän tai vähemmän tilapäisiä yhdyssanoja. Sen sijaan vakinaisessa käytössä olevat yhdyssanat on otettu mukaan. Johdannaisten suuri lukumäärä ja niiden esiintymisen tilapäisyys on myös aiheuttanut karsintaa. Kun teos on nimenomaan yleissanakirja, on siihen vain harkiten mahdutettu erikoisalojen sanastoa. Tämän vuoksi erikoissanakirjoille jää edelleenkin oma arvokas tehtävänsä. Kun teokseen on kuitenkin saatu kaikki nykyisessä yleissuomessa tavalliset kantasanat ja tärkeimmät johdannaiset ja yhdyssanat sekä erikoisalojen sanaston keskeisin osa ja kun siihen normaalitilaisissa esiintyvien sanojen ja sanontojen lisäksi on harkiten otettu muiden tyyllilajien, vieläpä kansankielenkin ilmauksia, on hakusanoja jo I osaan kertynyt n.

30.000. Ilman karsintaa tämä luku tri Sadeniemen arvion mukaan olisi noussut nelin- tai viisinkertaiseksi. Kun teoksesta kaikkiaan tulee 6-osainen, sen sisältämä ainesmäärä on kerrassaan valtava. Eräissä tapauksissa jää I osan lukijaan kuitenkin se vaikutelma, että karsinta olisi saanut olla noudatettua ankarampi; mm. kirjailijoiden kielestä poimittuja murteellisia ilmauksia (eillimmäinen, eistyä, emannoida jne.), joilla yleiskielessä on vakiintunut muotonsa, olisi tuskin tarvinnut ottaa mukaan.

Sanojen merkityksen valaiseminen parhaiden kirjailijoiden kielenkäytöstä otetuin esimerkein, mitä jo E. N. Setälä aikanaan ehdotti, on sinänsä koitunut sanakirjalle verrattomaksi eduksi ja ansioksi. Edellä mainitun kolmen miehen komitean lausunnon mukaisesti on rajaksi vanhemman ja uudemman kirjasuomen välille asetettu 1880-luku, mutta lisäksi on otettu sana-aineistoa vielä käytännössä olevasta vanhemmasta suomenkielisestä kirjallisuudesta (Aleksis Kiven teokset, Kalevala, Kanteletar) ja käännöskirjallisuuden alalta mm. Raamatusta ja virsikirjan eri laitosten kielestä. Sanakirjan käyttäjä joutuu ennen kaikkea juuri sitaatteja lukiessaan seuraamaan kirjallisten lähteiden kielenkäytön vivahduksekasta runsautta. Erityisesti kiinnittää huomiota vertauksien, metaforien, metonymioiden ym. kielikuvien paljous, joka tekee monet sana-artikkelit suorastaan nautittaviksi ja antaa käsityksen jo yksin aineksen poimintaan tarvittavasta suunnattomasta työmäärästä. Sanakirjan alussa s. XI on luettelo niistä 50 kirjailijasta tai teoksesta, joiden nimet on lyhentäen merkitty. Lisäksi on sitaatteja myös muilta kielenkäyttäjiltä, joiden täydellinen sukunimi ja etukirjain tai etukirjaimet tahi ristimänimi on sitaatin lopussa mainittu. Voidaan sanoakin, että kielenkäyttäjiemme parhaimmisto on laajana rintamana tällä tavoin ollut antamassa aineksia kirjakielemme sanakirjaan.

Teoksen johdanto-osassa on esitetty suomen kielen sanojen eri taivutus-tyypit, joihin hakusanojen kohdalla on petiittinumeroin viitattu. Joskus voi hyvinkin kielenkäyttäjää tarvita sitä tukea, jonka teos tällä tavoin tarjoaa.

Selityksiä laadittaessa on tarkoin otettu huomioon sanan esiintyminen sekä yleiskielessä että erikoisalojen kielenkäytössä, ja monissa tapauksissa merkitysten määrittely on vaatinut runsaasti erilaista kulttuuritietoa. Vierasperäisten sanojen selitykset ovat miltei kauttaaltaan samanlaisia asia-artikkeleita kuin tietosanakirjoissa, ja useasti myös omaperäisten sanojen ilmaisutehtävien moninaisuus, joka on välitöntä seurausta kulttuurin kasvusta, saa lukijan ajattelemaan elämänoloissamme erityisesti tämän vuosisadan aikana tapahtunutta valtavaa kehitystä. Tältä kannalta Nykysuomen sanakirja on suomalaisen kulttuurin elävää historiaa, kuin aarreaitta, jossa eri alojen saavutukset ovat esille pantuina. Valtiollista kehitystämme valaisevat mm. sellaiset sanat kuin *eduskunta, edustaja, edustajaehdokka, edustus, ehdokaslista, asetetus, hallinto, hallitus, hallita, erikoisvaliokunta, enemmistövaali* ym. — vain muutaman esimerkin mainitaksemme. Sotilasalalta voidaan mainita esimerkkeinä mm. sanat *ase, aseveli, aseveljeys, asevelvollinen, asevelvollisuus, edetä, esikunta, etappi, etappiesikunta*, musiikin alalta sanat *debyytti, diatoninen, diskantti, ensiesiintyminen, ensikonsertti, falsetti, finaali, fortissimo* jne.

Nykysuomen sanakirjan tärkeimpiä tehtäviä on edistää käytännöllisen kielenviljelymme vakiintumista. Voidaan odottaa, että monet seikat määrytyvät sanakirjan ottaman kannan mukaisesti. Kielemme omien sanojen

oikeinkirjoitus ei tosin enää viime aikoina ole tuottanut paljoakaan vaikeuksia, mutta horjuvuutta on esiintynyt mm. sanojen yhteen tai erilleen kirjoittamisessa, varsinkin jos yhdistys on tilapäisluonteinen. Mm. seuraavissa tapauksissa sanakirja pitää erilleen kirjoittamista suositeltavana: *edellä esitetty, edellä kerrottu, edellä mainittu, ehdon valta, ennalta laskematon, ennen näkemätön, ennen aikaan, ennen kaikkea, ennen muinoin, ennen pitkää, ennen vanhaan, ennen kuin, henkiin jääminen, henkiin jäänyt, hermoille käypä, hermojen hallinta*. Useasti taas tyydytään ainoastaan ilmoittamaan, että kumpaakin kirjoitustapaa kielenkäyttäjillä esiintyy ja että ne molemmat ovat keskenään samanveroisia. Tällaisia ilmauksia ovat esim. *ensibasso, ensiesiintyminen, ensiesitys, ensikonsertti, ensiluokka, epäluulonalainen, hapanleipä, hengillekirjoitettu, hereilläolo, hienosokeri, hiirenhiljaa, himmeälasi, hirmuennätys, hirmuhinta, hirmukunto, hirmupakkanen, hirvensukuinen, holhouksenalainen, hopeansekainen, hopeanvärinen, ilmituleminen*. Se, ettei tässä suhteessa ole katsottu tarpeelliseksi ehdotonta kannanmäärittelyä, on laskettava sanakirjalle eduksi. Oman ryhmänsä muodostavat sellaiset yhdyssanat, joiden alkuosa on erisnimi. Yleisin kirjoitustapa ilmenee esimerkeistä: *berliinimakkara, bostonkaku, brysselinkaali, brysselinmatto, britanniametalli, bunsenlamppu, bermudapurje, hefnerkynttilä*. Sitä vastoin: *Bonaparte-suku, Burgundin viini*, vrt. *burgundinviihi, burgundi*; *Herran huone*, vrt. *herranhuone*.

Yhdyssanojen muotoa koskee kysymys niiden alkuosan sijasta. E. A. Saarimaan »Kielenopas» ja Lauri Kettusen »Hyvää ja vapaata suomea» ovat toisistaan poikkeavalla kannalla siten, että prof. Kettunen puoltaa nominatiivialkuisuutta monissa sellaisissa tapauksissa, joissa prof. Saarimaa pitää parempana tai suorastaan vaadittavana genetiivialkuisuutta. Nykysuomen sanakirjassa on eri lähteisiin nojaten esitetty, missä muodossa nämä sanat kielenkäytössä tavataan, usein kuitenkin huomauttaen, mikä olisi parempi tai suositeltavampi muoto. Niinpä *filosofian kandidaattitutkinto* olisi sanakirjan mukaan paremmin *filosofian kandidaatin tutkinto, filosofianliseniaattitutkinto* vastaavasti *filosofian liseniaatin tutkinto, eläinlääkäritutkinto* samoin *eläinlääkärin tutkinto, hammaslääkäritutkinto hammaslääkärin tutkinto* jne. Tässä Nykysuomen sanakirja on yhtynyt prof. Saarimaan kantaan. Genetiivialkuisina esiintyvät myös sanat *ammattintarkastaja* t. *ammattien tarkastaja* (muotoa *ammattitarkastaja* pidetään hylättävänä), *asiantuntijanlausunto* ja *dosentinstipendi*. Muotoa *hallituksenvaihdos* suositellaan käytettäväksi *hallitusvaihdoksen* asemesta, *aurinkokylvyn* rinnalla mainitaan *auringonkylpy*, *henkilökuvauksen* rinnalla *henkilönkuvaus* ja *heimonpäällikön* ilmoitetaan tavallisimmin esiintyvän muodossa *heimonpäällikkö*. Vastoin Saarimaata on yhdyssanan alkuosa nominatiivissa mm. sanoissa *diplomaattipassi, erohakemus, etäisyysmittari, hermolepo, herramoraali* ja *intiaanihuuto*. Sanakirjaa toimitettaessa on täten ilmeisesti kutakin tapausta ja tapausryhmää erikseen harkittu, ja myös sanakirjan neuvottelukunta ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kielivaliokunta lienevät asioita yksityiskohtaisesti pohtineet.

Eräiden johdannaistyyppien välillä on niinikään suoritettu rajankäyntiä. Näistä mainittakoon esimerkkinä *-utu-*, *-ntu-* loppuiset rinnakkaisverbit, sellaiset kuin *ajautua~ajautua, avautua~avaantua, hajautua~hajaantua, hätäytyä~hätäntyä*. Näiden tyyppien esiintymistä yksityiskohtaisesti tutkittaessa on käynyt selville, että Nykysuomen sanakirjan aineskokoelmissa toistumis-

tiheyden suhde on 5 : 1 edellisen hyväksi, ja kun on haluttu ohjata kielenkäyttöä mahdollisimman suureen yhdenmukaisuuteen, on päädytty suositteluun sen yleistämistä.

Yksityisistä sanoista, joiden käytössä on esiintynyt horjuvuutta, tavataan sanakirjan nyt ilmestyneessä I osassa mm. sanat *ensimmäinen* ja *etumainen* tässä mainittuun muotoon hyväksytyinä. Verbit *hajottaa* ja *irrottaa* olisi kirjoitettava ilman *o:n* jälkeistä *i:tä*, sitä vastoin *i:llisinä* verbit *ilmoittaa*, *aloittaa* jne.

Muutamissa tapauksissa sanojen merkityksen täsmällinen määrittely pyrkii ohjaamaan kielenkäytön oikeille raiteilleen. Sanaa *alkuperäinen* ei hyväksyttyä käytettäväksi 'primitiivisen' merkityksessä, vaan sen tilalle ehdotetaan sanaa *alkukantainen*. Verbi *huomioida* on määritelty seuraavasti: 'tehdä huomioita, havaintoja, tarkkailla, havainnoida', esim. h. itseään, h. muotoja ja värejä, h. luonnonilmiöitä. Psykologisten seikkojen huomiointi. Hitaasti huomioiva jne. Jos on kysymyksessä yksityinen havainto, sanakirja suosittelee käytettäväksi sanoja *huomata*, *havaita*, *panna merkille*. Myöskään merkityksissä 'ottaa huomioon, lukuun, varteen' ei *huomioida* -sanaa suositella käytettäväksi.

Epäsuomalaisten lauserakenteiden torjuminen kuuluu sekin kielenkäytön ohjaamiseen. *Estää* -sanan selityksissä on mm. huomautettu, että passiivisen *estetty* -muodon käyttäminen esim. ilmauksessa »Olen estetty saapumasta» on hylättävää suomea, parempi sana: »Olen estynyt saapumasta, en voi saapua». Yleensäkin huomautukset muukalaisuuksina tai vanhanaikaisuuksina hylättävistä ilmauksista lisäävät sanakirjan merkitystä sen käyttäjien tyylitajun kehittäjänä.

Vierasperäisten sanojen kirjoittamisessa on varsinkin vokaalien merkitseminen pitkiksi tai lyhyiksi ja *k:n*, *p:n*, *t:n* ja *s:n* merkitseminen lyhyiksi tai kahdentuneiksi ollut horjuvaa siitä huolimatta, että kirjoitustapaa on esim. ohjesanastoja julkaisemalla koetettu vakiinnuttaa. Kun kirjoitusasu on pidettävä myös ääntämisen ohjeena, kannan määrittely vaikuttaa samalla puhekieleenkin. Nykysuomen sanakirjassa on noudatettu periaatteita, jotka ovat tunnettuja mm. Martti Airilan julkaisemasta ohjeluetelosta »Vierasperäiset sanat». On kirjoitettu *filosofi*, *geologi*, *grafologi*, *frenologi*, *fysiologi*, *etydi*, *fasadi*, *fluoridi*, *invalidi*; *bentsoli*, *fenoli*, *fumaroli*, *atomi*, *fantomi*, *ironinen*, *bastardi*, *fulardi*, *gepardi*, mutta toisaalta *aspiraatio*, *assimilaatio*, *intüimi*, *aviisi*, *dasiitti*, *fiksatiivi*, *dekretaali*, *filtraatti*, *finaali*, *fiskaali*, *fosfaatti*, *gasoliini*, *bentsyyli*, *etyleeni*, *etyyli*, *fenomeeni*, *fibrooma*, *faktuura* jne. Tämä kirjoitustapa, johon on päädytty laajojen tutkimusten perusteella, pääsee vähitellen vakiintumaan. Suhuäänteen merkkiä *š*, jota on jo pitkän aikaa koetettu yleistää aikaisemmin *sh:n* tilalle vierasperäisten sanojen merkinnässä, on käytetty jotakuinkin johdonmukaisesti, esim. *apaasi* t. *apašši*, *bolševismi*, *guašši*, *gulaššata*, *gulašši*, mutta vaihtoehtoisena *buššelin* kanssa on myös *busheli* ja kirjoitusasun *fascismi* rinnalla esiintyy suhuäänetön *fasismi*, vrt. Airila: *fašismi*. Rajan asettaminen toisaalta sitaattilainojen, toisaalta taas erikois- ja yleislainojen välille ei läheskään aina ole helppoa. Tästä johtunee, että sanakirja käyttää merkitsemistä *charmi* ja *championi*, jota vastoin taas Airilan luettelossa on muoto *šampioni*. Sanat, jotka kielessä alkuaan ovat olleet sitaattilainoja, saattavat täydellisesti mukautua kielen muihin sanoihin ja muuttua siten yleislainoiksi. Nykysuomen sanakirja pyrkii esittämään sanat sellaisina, kuin ne kieleemme

nykyisessä kehitysvaiheessa ovat, ja sen kannanottoihin voitaneen suurin piirtein yhtyä. Sitaattilainojen ääntämistapa on hakasuluissa merkittävä, niin ettei kielenkäyttäjää siinäkään suhteessa joudu pulaan.

Vierasperäisistä kantasanoista *-llinen* ja *-inen* -johtimilla muodostetut adjektiivit ovat aiheuttaneet varsin paljon väittelyä. Omaperäisissä sanoisamme on kahtalaisuutta: osa on *-llinen*, osa *-inen* -johtimisia, vain yhdys-sanoissa jälkimmäiset ovat yksinomaisia. Aikaisemmin pidettiin sääntönä, että lainanantajakielen kaksitavuisista vartaloista saadaan *-llinen* ja kolmi- ja useampitavuisista *-inen* -loppuisia muotoja. Viime aikoina on kuitenkin pyritty *-inen* -johtimen yleistämiseen, joskin myös *-llinen* -loppuiset muodot ovat sitkeästi pitäneet puoliaan. Nykysuomen sanakirja esittää molemmat tyytit hyväksyttävänä: *eepillinen~eeppinen, eetillinen~eettinen, graafillinen~graafinen, fyysillinen~fyysinen*.

Niin runsasaineistoista ja mitä erilaisimpia kysymyksiä valaisevasta suurteoksesta kuin Nykysuomen sanakirja voisi loputtomiin poimia mielenkiintoisia yksityiskohtia. Tässä on voitu esittää niistä vain eräitä sellaisia seikkoja, jotka osoittavat, mikä merkitys sanakirjalla on käytännöllisen kielenviljelymme ohjaajana ja edistäjänä. Varmaa onkin, että teos on saava suosiollisen vastaanoton kaikkien niiden taholta, jotka haluavat kehittää taitoaan ja kykyään kieleemme käyttäjinä. Maan äidinkielenopetukselle sanakirja on verraton apuneuvo, eikä sen vuoksi mikään oppilaitos jättäne sitä hankkimatta. Pitkiksi ajoiksi se myös tulee muodostumaan päälähteeksi kaikille niille vieraiden kielten sanakirjoille, joissa suomi on ensimmäisenä kielenä.

Nykysuomen sanakirja on vakuuttava todistus kieleemme vähittäisestä kehittämisestä todelliseksi sivistyskieleksi. Jos vertaa sen artikkeleja sanojen kansanomaiseen käyttöön tai vaikkapa sen edeltäjän Lönnrotin sanakirjan vastaaviin selityksiin, on helppo todeta eri aloilla tapahtunut kehitys kaikissa sen eri ilmenemismuodoissa. Kielen kasvu on välittömässä yhteydessä kulttuurin laajentumisen ja monipuolistumisen kanssa ja sanojen historia samalla elävää kulttuurin historiaa. Yksin jo tämän perusteella sanakirjan artikkelit ovat kansallisesti kohottavaa ja virkistävää luettavaa. Kiitollisuus täyttääkin mielen eritoten kaikkia niitä kohtaan, jotka ovat olleet ratkaisevasti vaikuttamassa teoksen aikaansaamiseen. Sanakirjan toimituskunta, sen neuvottelukunta ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran johto ja valiokunnat ansaitsevat tulla ensinnä mainituiksi, mutta myös valtiovallalle, joka on työn suorittamisen tehnyt taloudellisesti mahdolliseksi, on annettava vilpitiön tunnustus. Teoksen julkaisemisen kustantaja, Werner Söderström Osakeyhtiö, on myös merkittävällä tavalla osallistunut kulttuuritekoon, jonka vaikutus on huomattava Suomen kansan henkisessä elämässä.

AIMO TURUNEN